

Nóta-áruló.

Valamikor a Mars-téren is lármás volt az élet. Se hossza, se vége nem volt a tanyai kosíknak, melyek szép rendben sorakoztak és mindegyiken volt egy-két sertés, malac vagy hizó, a vásár ment, mint a karikaesapás, úgy, hogyha az ember hurkára éhezett szép téli reggelen, kiment a Marstérre, megvette, lemérte a kukoricán nevelt jószágot és estakonyatra már az asztalon gőzölgött a finom „májás“, „véres“, „német-hurka“, meg egyéb „disznóság“ és a piros karcos mellett vidáman elfogyaszthatta sógor, koma, jóbarát társaságában. Még nóta is keletkezett utána, amibe belesegítettek a fáradt öregek is, mosolyra derítvén az arcukat, hogy lám, még ilyen is megeshet ebben a boldog világban... Mert csak most tudjuk, hogy boldog világot éltünk a szelid béke korszakában.

Ma másként áll a bál. Ha hurkára éhezik az ember, elég ha a multra gondol és visszavarázsolja az ízt, utána a finom tepertős pogácsát, azután megiszik egy pohár friss ártézivizet s elgondolja: nono, lesz még kutyára dér, édes szőlő lágy kenyér, a háborúnak is befellegzik csak egyszer s azután... aztán boldog világ derül ismét a magyarra. Mert hejh, nincs az a hosszú, aminek vége ne lenne. Ma tülekszünk egy font disznóhúsert és betörjük egymás oldalbordáját egy fél kiló avas zsirért, otthon pedig boldogan dicsekszünk el, hogy hála a jószágos Istennek van mit ennünk, ha husz koronát adtunk is érte. No de jól van ez így. Így tudjuk majd egykor értékelni, amíg volt, nem becsültük: a magyar föld jószágát, szeretetét, meg a testvéri egyetértést.

Ma a Mars-tér csöndes még hetivásárkor is. A disznópiac helyét lefoglalja a rongy-piac, ami szintén agy ur lett, mióta „cédulára“ élünk. A sok uraságtól levetett gunya most gögösen pihen a földön és egymással beszélgetvén, sok-sok érdekes történetkéket regél el. Soká hevertem a fiók aljában, mondja az egyik, már a parfüm is kiröppet belőlem, mert nem kellettem se a kisasszonynak, se a eselédnek, akinek a havibérébe akartak odaadni, de bezzeg most ugyanesak kapós vagyok. Eljönnek értem a külvárosi kisasszonyok is, mert — úgy mondják — a boltokból kifogytak a testvérkéim s most ha ló nincs, jó a számár is... Azután a másik, egy himzett elejű nőing kezd kacérkodásba, ez is elmond egy nem idevaló valamit s a végén hivalkodva suttogja a kérkedő szót: huszonnyolc korona az értékem!... Drágább vagyok, mint új koromban voltam.

Egyébként pedig hétköznapi esend van hetivásárkor is a Mars-téren. Akik itt árulnak, azok szótlanok a kevélységtől, mert a zsebük tele van gyűrve papirospénzzel, akik ide jönnek vásárolni, azok szintén szótlanok a lehangothságtól, mert az egy napi bérért alig kaunak valamit. A pénz-értéktelen mind a két részen.

S azért mégis akad itt-ott egy-egy parányi élénkség. Teszem azt, mikor megjelenik a nóta-áruló. Ez az újfajta kereskedő voltaképpen két ember, egy legényke meg egy ványnyadt asszony, de azért mégis egyek ők a közös nyomorúságban. Észrevétlenül érkeznek a piacra, a hónuk alatt a ponyva remekei szorongnak, megállnak egy helyen és egyszerre csak énekelni kezdenek. A hangjuk szokatlanul kellemes, szinte azt lehet mondani, hogy megállítja az embert. A piac egyszerű lelkei figyelmesek lesznek a szép esengő hangra, a tekintetük az egypár eseléd felé fordul, aztán megindulnak lassan, szinte szégyellősen és mennek a nótaáruló felé, akik valóban a legpompásabb reklámot csinálják eképpen a portékájukhoz. A nótaükban benne él a háború könyvet fakasztó szomorúsága, mely most esudálatosképpen jól esik a sok rongyos, pénztelen embernek. A bánatos szívet különben is könnyű megindítani a szomorú dalnak. Ugy érzi a lélek ilyenkor magát, mintha az ő fájdalmát a busongó nóta panasználja el s ez is, mint a

köny, megkönnyíti a magában kesérgő vigasztalan lelket.

Érdekes kép ez ebben a háborus hetivásárban. A dal az esettekről szól, a frontok panaszait nyögi el s kinek ne lenne ma fájdalom emléke a frontokról.

— Hogy az a nóta, embör? — kérdi valaki.

— Egy korona.

— Hát a másik?

— Az is egy korona.

Töböt nem beszélnek a rongyos emberek, csak nyújtják a piszkos papirkoronát a sárgaképi legényke felé, aki könnyelműen zsebre gyűri azt, azután odanyújtja a szomorú „új“ nótát és tovább énekel, együtt, egyszerre a ványnyadt asszonnyal:

Ujszegedi kaszárnya falára,

Kilenc fehér zászló lobog sorjára.

Kilenc fehér zászló őszi szellő lengeti,

Egy anya se tudja, fiát mire neveli.

— U.

Háborus tapasztalatok Szegedtől Békéscsabáig.

— A Délmagyarország kiküldött munkatársától —

Békéscsaba, augusztus 28.

Az ember azt hinné, hogy háboruban nem lehet kényelmesen utazni. Legalább is annyi panasz hangzik el e tekintetben, hogy a közönség szinte fél vonatra ülni, csak az a csodálatos, hogy mégis állandóan tömve vannak a vasuti kocsik. De, rátérve a dologra, én azt tapasztaltam, hogy most sokkal kényelmesebben lehet utazni, csak hogy érteni kell a módját. Vannak valóságos utazó zsenik, akik hamarosan ellesték és kiszimatolták minden csínját-bíniát a háborus közforgalomnak. Ezek soha nem élvezett nyugalommal utaznak. A fő dolog természetesen az, hogy elhelyezkedjék az ember többedmagával egy fiúlkében. A később érkezők a folyosón egymás hegyin-hátán szoronganak. Nem is gondol senki arra, hogy még volna hely a kupékban, így, amíg a folyosón tülekedni kell egy kis talpalatnyi helyért, a kupékban levő alig néhány ember boldog meglepéssel állapítja meg a háborus utazás nagyszerűségét és zavartalan nyugalomát. Békeidőben ugyanis senki sem akart a folyosón maradni, mindenki helyét követelt a kalauztól. A kupében levőket állandóan nyugtalanították a türelmetlen utasok és az volt a helyzet, hogy a kupékban szorongtak az emberek, az utat végtől-végig állva megtenni ismeretlen fogalom volt. Aki tehát ismeri a háborus utazásnak ezt a lélektanát, nem röstelli a fáradságot és az a folyosón izzadó embertömegből utat tör magának valamelyik fiúlkéhez: biztosan van ott még számára is hely elég kényelmesen.

Azt is láttam, hogy élelmes emberek, ha másként nem megy, — a katonakoesiba ülnek. Az rendesen üres. Nem esik bántódásuk és a tiszték részére fentartott kocsi-ban huzódnak meg a leleményes utasok. Eből is látszik, hogy egy-egy jó ötlet még a háborus közlekedés nyomorúságán is képes segíteni.

Ezeket állapítottam meg azon a rövid — és részemre elég kényelmetlen — uton, amíg Békéscsabára érkeztem. A tülekedés, szorongás a pályaudvaron sem hagyott el. Mintha valami világvárosba érkeznek az ember, olyan nagy a forgalom a pályates-tén. A helyzetet súlyosbítja az, hogy számos katonavonat vesztegel állandóan. A déli órákban szinte türehetetlen sürgés-forgás van a békéscsabai állomáson, ahol a menetrend szerint órák hosszat kell várni, amíg az ember folytathatja az útját. Az utasok természetesen egy kis pihenőre szeretnének betérni a váróterembe, vagy az étterembe, No csak tessék. A váróterem olyan kicsi,

hogy észre sem lehet venni, talán le is foglalták katonai irodának, az étteremben pedig, tessék elhinni, ember-ember hátán tolong a déli órákban, hogy a fáradt utas inkább visszamenekül a vonatra.

Nekem volt elég időm várni, amíg az étterembe be lehet jutni. Nagysokára helyet kaptam. Igen izletesen és elég olcsón lehet étkezni, *kenyértelgy nem kell*, ami helyes is, legalább a vasuti vendéglőnek legyen meg ez a privilégiuma. A háborus mizériák természetesen itt sem hagyják cserben a közönséget. Jeget alig lehet kapni, az ártézi víz élvezhetetlenül meleg. Gyümölcs van elég bőven, csak dinnvéhez jut-hatni nehezen.

A pályaudvar forgalmából következtetve élénk, nagy városi életet remélhetni Békéscsabától. Pedig a város maga a megtestesült unalom. A városi élet liktetése, ele-vensége és mozgalmassága teljesen hiány-zik az utcákról. A vasutról motoros közle-kedik a községe, az ember szinte szeretne visszafordulni. Elmaradottság és kulturá-lanság levegője csapja meg az embert. Az építkezésben, az utcák elrendezésében sem-mi esztétika.

A motorosbóli kiszállva körülnéztem egy keveset. Elsősorban a színház épülete tűnt fel. A homlokzatán olvasható: *A közmlve-tődésnek*. Most mozielőadásokat tartanak benne. Benéztem, egy hátbörzongató mozi-dráma pergett le a filmen. A színház kevés közönséget fogad be, de barátságos hajléka lehet a színészetnek.

Gőzfürdője Békéscsabának nincs, de a helye megvan. A háboru előtt ugyanis le-döntötték a régi fürdőt, hogy egy modern berendezéssel építsenek föl, de a háboru miatt az építkezést elkezdni nem lehetett. Így most a közönség fürdő nélkül van, ami nem nagy veszteség, mert a lézénhiány miatt valószínűleg úgy sem lehetne most üzem-ben tartani, hiszen Szegednek is van gőzfür-dője és még sincs. Kellemetlenebb azonban, hogy a folyóban való fürdés is igen bajos Békéscsabán, mert az effajta fürdőt is le-bontották. Ezt azután nem sikerült hitelesen megtudnom, hogy miért. Vizvezetéke a köz-ségnek szintén nincs. A háboru után nagy városfejlesztési program vár Békéscsabá-ra, amelynek derék népe megérdemelné, hogy a kultura áldásaiból bővebben legyen része.

d. d.

Leégett az ochtai lőszergyár.

Haparanda, augusztus 30. Péntek dél-után négy órakor a Pétervár közelében levő ochtai lőszergyár rakétaosztályában tűz ütött ki. A tűz pillanatok alatt hatalmas katasztrófává növekedett: a lángok elhara-póztak, hatvan méter magasan lobogtak, elpusztították a gyárépületet és felgyújtot-ták a raktárban felhalmozott 45.000 láda rakétát, amely készen becsomagolva várta, hogy a frontra küldjék. *A rakéták felrobban-tak*, még pedig olyan rettenetes erővel, hogy a gyárépület elpusztult tetefelének ré-szeit és az égő rakétákat elvetették egész Pétervárig, amelynek utcái fölött kísérte-tiesen repültek az égő rakéták. Az orosz fő-város lakossága erre a borzalmas látványra megijedt s a menekülő emberek közötti pánik támadt. A péterváriak otthagyták lakásai-kat, mire *a gonosztevők az üres lakásokat fosztogatni kezdték*. Csak a kivezényelt katonaság állította helyre a rendet.

A lőszergyár ezalatt tovább égett: a lángtenger házról-házra terjedt. Egy nagy kátránypapirgyár és több óriási faraktár elpusztult. *A kár több millió rubelt tesz ki*. Egy tüztöltő meghalt, sok ember megsebe-sült. A Ruszkoje Volja szerint ez a tüzvész a legnagyobb volt, amely valaha Pétervá-rott pusztított. A péterváriak még késő éi-szaka is égő rakétákat láttak röpködni a főváros utcáin.